

OBSAH

Metodika vlastivědy jako učebního předmětu (úvodní část)

I. Předmět metodiky vyučování vlastivědě	4
II. Pojetí a vývoj učebního předmětu vlastivědy	8
III. Cíl a úkoly vlastivědy jako učebního předmětu podle nových učebních osnov	21
IV. Charakteristika vyučovacího procesu ve vlastivědě	24
V. Metody a prostředky vlastivědného vyučování	29
VI. Vyučovací pomůcky ve vyučování vlastivědě	36

Metodika přírodovědné složky vlastivědy

I. Konkretizace cíle a úkolů vlastivědného vyučování v jeho přírodovědné složce	40
1. Postavení přírodovědné složky vlastivědy v 3.—5. ročníku ZDŠ	40
2. Vzájemné vztahy mezi přírodovědnou složkou vlastivědy a ostatními předměty, mezi různými složkami vlastivědy a mezi jednotlivými disciplínami přírodovědné složky	42
II. Vyučovací proces v přírodovědné složce vlastivědy jako učebního předmětu	44
1. Vzbuzování zájmu žáků o vyučování přírodovědné složce vlastivědy	44

2. Vytváření představ a pojmů o přírodovědné složce vlastivědy	46
a) Vytváření představ o přírodě	46
b) Vytváření přírodovědných pojmů	48
c) Poznávání přírodovědných zákonitostí	51
3. Vytváření dovedností a návyků v přírodovědné složce vlastivědy	53
4. Výchova myšlení a rozvíjení řeči ve vyučování přírodovědné složce vlastivědy	56
5. Vytváření materialistického nazírání na přírodu	59
6. Výchovné působení při vyučování přírodovědné složce vlastivědy	62
III. Obsah přírodovědné složky vlastivědy	68
IV. Metody a prostředky vyučování přírodovědné složce vlastivědy	72
A. Metody	72
1. Slovní metody, které vedou ke zprostředkovanému poznání skutečnosti	73
2. Metody práce s knihou	82
3. Metody přímého smyslového poznávání věcí a jevů	83
a) Pozorování	83
b) Předvádění	94
4. Metody bezprostřední manipulace s přírodninami	95
a) Pokus	95
b) Metoda praktických (laboratorních) prací	98
c) Metody pracovního vyučování	99
α) Práce v koutku přírody	99
β) Práce na školním pozemku	107
γ) Obecně prospěšná práce žáků	110
B. Prostředky vyučování přírodovědné složce vlastivědy	111
1. Bezprostřední vyučovací pomůcky	116
a) Objekty neživé přírody (nerosty, horniny, zka- meněliny a vzorky půd)	116
b) Objekty živé přírody	117

α) Rostliny a jejich části	117
β) Živočichové a jejich části	121
2. Zprostředkující pomůcky	125
a) Zrakové a zrakově sluchové pomůcky	125
α) Trojrozměrné pomůcky (odlitky a modely)	125
Obrazy	125
β) Dvourozměrné pomůcky statické	125
Nákresy na tabuli	128
Fotografie	131
Promítané obrazy	131
Diapozitivy	132
Diafilmy	133
Obrázky v učebnicích a výstřižky	133
γ) Dvourozměrné pomůcky dynamické	134
Flanelograf a magnetograf	134
Film	134
Televize	138
b) Sluchové pomůcky	138
c) Literární pomůcky	139
α) Učebnice a čítanky	139
β) Odborná a metodická literatura	141
γ) Knihy pro mládež	142
3. Zařízení, pomůcky a nářadí pro vyučování přírodovědné složce	143
a) Vlastivědný kabinet	143
b) Koutek přírody	146
V. Organizační formy v přírodovědné složce vlastivědy	151
1. Vyučovací hodina	151
2. Exkurze (vycházka)	154
3. Zájmové a mičurinské kroužky	157
4. Práce na školním pozemku	158
5. Besedy	158
VI. Příprava učitele na vyučování přírodovědné složce vlastivědy	159
1. Tematické plánování	159
2. Regionální příprava	161
3. Písemná a materiální příprava na vyučovací hodinu	162

4. Vyučování přírodovědné složce vlastivědy na školách s menším počtem tříd	165
VII. Seznam základní metodické literatury k přírodovědné složce vlastivědy	173
<i>Metodika zeměpisné složky vlastivědy</i>	
I. Konkretizace cíle a úkolů vlastivědného vyučování v jeho zeměpisné složce	176
1. Postavení zeměpisné složky vyučování vlastivědě v 3.—5. ročníku ZDŠ	176
2. Výchovné vyučování v zeměpisné složce vlastivědy .	178
II. Vyučovací proces v zeměpisné složce vlastivědy jako učebního předmětu	179
1. Vzbuzení zájmu žáků	179
2. Vytváření představ	181
3. Výchova myšlení	183
4. Upevňování vědomostí a vytváření dovedností a návyků	184
5. Prověřování vědomostí, dovedností a návyků . . .	186
6. Výchova k materialistickému světovému názoru . .	191
III. Obsah zeměpisné složky vlastivědy	193
1. Charakteristika obsahu zeměpisné složky ve 3. ročníku	193
2. Charakteristika obsahu zeměpisné složky ve 4. ročníku	195
3. Charakteristika obsahu zeměpisné složky v 5. ročníku	198
IV. Metody vyučování zeměpisné složce vlastivědy . . .	200
1. Metody slovního projevu	200
2. Metody přímého nazírání	211
3. Samostatná práce žáků	213
V. Prostředky vyučování zeměpisné složce vlastivědy a způsoby jejich využití	215
1. Čtení naučných článků	215
2. Práce s mapou, s glóbusem a s plánem	217
3. Pískový stůl a pískoviště	222
4. Náčrty zeměpisné povahy	223
5. Práce s obrazem	225
6. Moderní technické a audiovizuální pomůcky . . .	226
7. Vycházka	228

VI. Organizační formy v zeměpisné složce vlastivědy	234
1. Celková připravenost učitele na vyučování zeměpisné složce vlastivědy	234
2. Rozvrh hodin	237
3. Tematické plánování	238
4. Vyučovací hodina	242
VII. Organizační formy mimotřídní a mimoškolní práce se žáky v zeměpisné složce vlastivědy	249
1. Besedy s dospělými o společenských a přírodních jevech zeměpisné povahy v PO	249
2. Turistický kroužek	250
VIII. Příprava na vyučování zeměpisné složce vlastivědy na málotřídní škole	253
IX. Seznam základní metodické literatury k zeměpisné složce vlastivědy	257

Metodika dějepisné složky vlastivědy

I. Konkretizace cíle a úkolů vlastivědného vyučování v jeho dějepisné složce	260
1. Účelnost dějepisného vyučování jako složky vlastivědy	260
2. Souvislost dějepisné složky s jinými složkami vlastivědy a učebními předměty	262
II. Vyučovací proces v dějepisné složce vlastivědy jako učebního předmětu	265
1. Vzbuzování zájmu žáků o vyučování dějepisné složce vlastivědy	265
2. Vytváření představ a pojmů při vyučování dějepisné složce vlastivědy	267
3. Upevňování vědomostí a vytváření dovedností a návyků	274
4. Prověřování vědomostí a dovedností ve vyučování dějepisné složce vlastivědy	275
5. Vytváření materialistického nazírání na společnost a komunistického přesvědčení	276
III. Obsah dějepisné složky vlastivědy	279
IV. Vyučovací metody dějepisné složky vlastivědy	290

V. Vyučovací pomůcky a způsoby jejich využití v dějepisné složce vlastivědy	299
VI. Organizační formy v dějepisné složce vlastivědy	306
1. Vyučovací hodina	306
2. Vycházky v dějepisné složce vlastivědy	316
3. Domácí práce žáků	320
VII. Vyučování dějepisné složce vlastivědy na školách s menším počtem tříd	322
VIII. Seznam základní metodické literatury k dějepisné složce vlastivědy	325